

1. Referentie

Referentie	Duqué, H. (1998). <i>Zittenblijven en schoolse vertraging in het Vlaams onderwijs. Een kwantitatieve analyse 1996-1997</i> . Onuitgegeven onderzoeksrapport, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement onderwijs (Brussel).
Taal	Nederlands
ISBN	/
Publicatievorm	Onderzoeksrapport

2. Abstract

Deze publicatie brengt het zittenblijven en de schoolse vertraging in het Vlaams onderwijs in kaart voor het schooljaar 1996-1997. Het ligt niet in de bedoeling van deze publicatie om pedagogische, psychologische, sociale of economische aspecten van het zittenblijven te belichten. Wel wordt er getracht zittenblijven en schoolse vertraging kwantitatief in kaart te brengen. In deze publicatie komen het lager, het secundair en het hoger onderwijs aan bod. De bespreking is zo opgevat dat de delen apart gelezen kunnen worden.

Bij de bespreking van het lager en het secundair onderwijs zal de nadruk vooral liggen op de schoolse vertraging en het zittenblijven. Deze twee begrippen dienen anders benaderd te worden. Bij de bespreking van het hoger onderwijs zullen vooral de eerstejaarsstudenten belicht worden. Naast het zittenblijven en de slaagpercentages wordt ook de overgang van het secundair naar het hoger onderwijs bekeken.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Onderwijs
Trefwoord(en)	Hoger onderwijs, lager onderwijs, schoolloopbaan, schoolse vertraging, secundair onderwijs, universitair onderwijs, watervalsysteem, zittenblijven

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	Departement onderwijs, ministerie van de Vlaamse gemeenschap
Onderzoeker(s)	H. Duqué Cel Publicaties Onderwijs Departement Onderwijs Hendrik Consciencegebouw 5A 18-21 Albert II-Laan 15 1210 Brussel Tel: 02/ 553 66 53 Fax: 02/ 553 66 54 onderwijspublicaties@vlaanderen.be http://www.ond.vlaanderen.be/publicaties

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Hoeveel procent van de leerlingen in het Vlaamse onderwijs lopen een schoolse vertraging op of moeten zittenblijven?
-----------------	--

6. Methode

Onderzoeks-methode	Het is een kwantitatief onderzoek, gebaseerd op ambtelijke statistiek (leerlingendatabank van het departement Onderwijs).
Onderzochte groep	Alle lagere scholen, zowel gewoon als buitengewoon onderwijs, in Vlaanderen maken deel uit van de onderzochte groep ongeacht onderwijsnet. Voor de bespreking van het secundair onderwijs spitst het onderzoek zich toe op de eerst, de tweede en de derde graad van het

	gewoon secundair onderwijs. De vierde graad van het beroepssecundair onderwijs, de onthaalklassen voor anderstalige nieuwkomers en het buitengewoon secundair onderwijs zijn niet opgenomen. Ook deeltijdse vormen van leerplichtonderwijs worden niet behandeld. Binnen het kader van het hoger onderwijs bestaat de onderzoeksgroep slechts uit de eerstejaarsstudenten van zowel hogescholenonderwijs als universitair onderwijs.
Bereik	Regionaal (Vlaanderen)

7. Resultaten

Schoolse vertraging in het lager onderwijs	In het eerste leerjaar van het gewoon lager onderwijs heeft 10,31 % van de leerlingen schoolse vertraging opgelopen. In het tweede leerjaar stijgt dit percentage tot 13,02 %. Dit percentage loopt gestaag op tot 15,25 % in het vijfde leerjaar. In het zesde leerjaar bedraagt de schoolse vertraging 14,47 %. Jongens hebben relatief iets meer schoolse vertraging dan meisjes. Van de leerlingen van vreemde nationaliteit heeft 28,90% in het eerste leerjaar reeds vertraging. Dit percentage loopt gestaag op tot 50,35% in het vijfde leerjaar. Het gemeenschapsonderwijs heeft procentueel de meeste leerlingen met vertraging, gevolgd door het gesubsidieerd officieel onderwijs en het gesubsidieerd vrij onderwijs.
Zittenblijven in het lager onderwijs	Het zittenblijven in het gewoon lager onderwijs is vooral een probleem in het eerste leerjaar (5,45%). In het tweede leerjaar bedraagt het percentage zittenblijvers 2,71%. In de hogere leerjaren bedragen de percentages zittenblijvers steeds minder dan 2%. De percentages zittenblijvers van leerlingen van vreemde nationaliteit zijn vooral in het eerste en tweede leerjaar erg hoog. Het gemeenschapsonderwijs heeft procentueel de meeste zittenblijvers (3,47%), gevolgd door het gesubsidieerd officieel onderwijs (2,62%) en het gesubsidieerd vrij onderwijs (1,89%). In de provincies West-Vlaanderen en vooral Antwerpen zijn er relatief meer zittenblijvers dan het Vlaams gemiddelde. In Limburg en Vlaams-Brabant (inclusief het Brussels Hoofdstedelijk Gewest) zijn er relatief weinig zittenblijvers.
Schoolse vertraging in het secundair onderwijs	20% van de leerlingen in het eerste leerjaar heeft vertraging. Dit percentage loopt gestaag op tot bijna 38% in het zesde leerjaar. Jongens starten procentueel meer met vertraging dan meisjes. Dit verschil loopt gestaag op tot het zesde leerjaar. 60% van de leerlingen met vreemde nationaliteit heeft in het eerste leerjaar schoolse vertraging. Het gesubsidieerd officieel onderwijs heeft procentueel de meeste leerlingen met vertraging, gevolgd door het gemeenschapsonderwijs en het gesubsidieerd vrij onderwijs. Het ASO heeft procentueel de minste leerlingen met vertraging, gevolgd door het TSO. In het KSO en het BSO zitten procentueel de meeste leerlingen met vertraging.
Zittenblijven in het secundair onderwijs	6,03% van de leerlingen in het gewoon secundair onderwijs is een zittenblijver (7,65% van de jongens en 4,33% van de meisjes). Het gesubsidieerd vrij onderwijs heeft procentueel veel minder zittenblijvers (4,76%) dan het gemeenschapsonderwijs (10,24%) en het gesubsidieerd officieel onderwijs (10,63%). In het eerste leerjaar bedraagt het percentage zittenblijvers 3,35%, in het tweede leerjaar 5,63%, in het derde leerjaar 7,26%, in het vierde leerjaar 7,11%, in het vijfde leerjaar 9,20% en in het zesde leerjaar 3,61%. In Oost-Vlaanderen (5,51%) en vooral in West-Vlaanderen (4,00%) zijn er procentueel weinig zittenblijvers, in Limburg (6,02%) verschilt het percentage zittenblijvers nauwelijks van het Vlaams gemiddelde, in Vlaams-Brabant (inclusief het Brussels Hoofdstedelijk Gewest) (6,90%) en vooral in Antwerpen (7,31%) zijn er relatief veel zittenblijvers. In het ASO is 3,92% van de leerlingen een zittenblijver, in het BSO 6,97%, in het TSO 10,15% en in het KSO 14,20%. In het ASO en het TSO zitten er in het vijfde leerjaar procentueel de meeste zittenblijvers, in het BSO en het KSO is dit in het derde leerjaar. In het ASO is het aantal zittenblijvers in het huidige schooljaar lager dan het aantal leerlingen dat op het einde van het vorige schooljaar niet geslaagd is. In het BSO, het

	KSO en in mindere mate het TSO zitten er in het huidige schooljaar meer zittenblijvers dan dat er op het einde van het vorige schooljaar niet geslaagd zijn. In het ASO hebben de studierichtingen menswetenschappen (-moderne talen) en sport-wetenschappen relatief de meeste zittenblijvers. De richtingen economie-moderne talen en moderne talen-wetenschappen hebben relatief meer zittenblijvers dan het ASO-gemiddelde. De richtingen economie-wiskunde, moderne talen-wiskunde en wetenschappen-wiskunde hebben relatief minder zittenblijvers dan het ASO-gemiddelde. De richtingen met Latijn hebben relatief de minste zittenblijvers. In het TSO hebben de studierichtingen elektrotechnieken, toerisme (en onthaal), autotechnieken, lichamelijke opvoeding en sport en in mindere mate elektromechanica relatief meer zittenblijvers dan het TSO-gemiddelde. De richtingen sociale en technische wetenschappen, handel (-talen) en vooral industriële wetenschappen hebben relatief minder zittenblijvers dan het TSO-gemiddelde. In het BSO zijn de verschillen in percentages zittenblijvers tussen de studierichtingen niet zo groot.
Watervalsysteem	Het watervalsysteem doet zich zowel bij zittenblijvers als bij normale doorstromers voor. Het watervaleffect is procentueel het grootst bij zittenblijvers maar in absolute aantallen is het watervaleffect het grootst bij normale doorstromers. Het watervalsysteem kan plaatsvinden tussen studierichtingen van zowel verschillende onderwijsvormen als van dezelfde onderwijsvorm. ASO-TSO en TSO-BSO overgangen komen frequent voor, zowel bij zittenblijvers als bij doorstromers. De overgang ASO-TSO vindt voornamelijk plaats tussen de ASO-richtingen menswetenschappen (-moderne talen), economie-moderne talen en, in mindere mate, economie-wiskunde en moderne talen-wiskunde en de TSO-richtingen handel(-talen), boekhouden-informatica, secretariaat-talen en sociale en technische wetenschappen. De overgang TSO-BSO vindt voornamelijk plaats tussen 'verwante' studierichtingen: van hotel TSO naar hotel BSO, van mechanische technieken TSO naar metaalbewerking BSO, van sociale en technische wetenschappen TSO naar personeelzorg of verzorging BSO en van handel(-talen) TSO naar kantoor (en verkoop) BSO. Binnen het ASO doet het watervalsysteem zich vooral bij de doorstromers voor. Er zijn leerlingstromen van economie-wiskunde naar economie-moderne talen, van Latijn-wiskunde naar moderne talen-wiskunde, van moderne talen-wiskunde naar menswetenschappen (-moderne talen) en naar economie-moderne talen en van economie-moderne talen naar menswetenschappen(-moderne talen). Binnen het TSO doen overgangen zich frequent voor van industriële wetenschappen naar elektromechanica naar mechanische(vormgevings)technieken en naar elektrotechnieken.
Attestering	Een groot deel van de zittenblijvers behaalde het vorige schooljaar geen C-attest: 34,93% in het derde jaar, 38,43% in het vierde jaar en 13,50% in het vijfde jaar. In het ASO en het TSO gebeurt het zittenblijven zonder een C-attest frequenter dan in het BSO en het KSO. De overgang ASO-TSO bij doorstromers gebeurt dikwijls in combinatie met een B-attest: van het derde naar het vierde jaar in 56,6% van de gevallen, van het vierde naar het vijfde in 60,6% van de gevallen. De overgang van TSO-BSO bij doorstromers gebeurt nog vaker in combinatie met een B-attest: van het derde naar het vierde jaar in 70,4% van de gevallen, van het vierde naar het vijfde in 69,3% van de gevallen. Het percentage B-attesten bij overgangen (van het derde naar het vierde jaar) binnen dezelfde onderwijsvorm is het laagst in BSO (22,7%) van volgen het ASO (29,3%), het TSO (45,0%) en het KSO (68,0%).
Hogescholenonderwijs	Van alle eerstejaarsstudenten in het hogescholenonderwijs is 60,17% rechtstreeks afkomstig uit het secundair onderwijs, 25,45% zat het vorige academiejaar reeds in het hogescholenonderwijs en 8,25% komt uit het universitair onderwijs. Van alle eerstejaarsstudenten is 39,61% 18 jaar oud, 31,22% is 19 jaar en 29,71% is 20 jaar of ouder. Van de eerstejaarsstudenten die rechtstreeks uit het secundair onderwijs komen is 64,53% 18 jaar. Van de eerstejaarsstudenten die rechtstreeks uit het secundair onderwijs komen heeft 48,91% een ASO-opleiding gevolgd en 44,69% een TSO-opleiding. Bij opleidingen van

	één cyclus komt 42,05% uit het ASO, 52,24% uit het TSO en 3,46% uit het BSO. Bij opleidingen van twee cycli komt 69,25% uit het ASO, 20,45% uit het TSO en 8,79% uit het KSO. Van de 10 502 eerstejaarsstudenten die het vorige academiejaar reeds in het hogescholenonderwijs zaten, blijft 62,49% zitten in het eerste jaar van een opleiding van hetzelfde studiegebied als het vorige academiejaar een 27,15% blijft zitten in een opleiding van een ander studiegebied. 3,69% is reeds in het bezit van een hogeschooldiploma. Van de zittendblijvers in opleidingen van één cyclus zat 14,97% het vorige academiejaar in een opleiding van twee cycli (watervalsysteem). Van de eerstejaarsstudenten die rechtstreeks uit de universiteit komen is meer dan de helft (52,016%) 20 jaar of ouder. Het slaagpercentage in het eerste jaar van het hogescholenonderwijs bedraagt 55,17%. Voor de mannelijke studenten bedraagt dit percentage 51,28%, voor de vrouwelijke 58,56%. Het percentage zittendblijvers in het tweede studiejaar bedraagt voor opleidingen van één cyclus 8,21%, voor opleidingen van twee cycli 13,89%. Het percentage zittendblijvers in het derde studiejaar is voor opleidingen van één cyclus verwaarloosbaar, voor opleidingen van twee cycli bedraagt het percentage 9,04%.
Universitair onderwijs	Van de 19 906 studenten in het eerste jaar is 70,97% een generatiestudent. 78,052% van de generatiestudenten is 18 jaar of jonger, 13,21% is 19 jaar en 8,27% is 20 jaar of ouder. 88,82% van de generatiestudenten heeft in het secundair onderwijs een ASO-opleiding gevolgd, 4,89% een TSO-opleiding. Het slaagpercentage in het eerste jaar van het universitair onderwijs bedraagt 44,01%. Voor de mannelijke studenten bedraagt dit percentage 42,08%, voor de vrouwelijke studenten 45,82%.

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

/

9. Beleidsaanbevelingen

Nee.

10. Samenvatting

Dit onderzoek probeert zittenblijven en schoolse vertraging kwantitatief in kaart te brengen voor het schooljaar 1996-1997 en dit voor zowel het lager als het secundair en het hoger onderwijs.

De schoolse vertraging in het gewoon onderwijs neemt toe met de jaren, in het zesde leerjaar neemt het percentage leerlingen met schoolse vertraging af. Dit laatste fenomeen is gedeeltelijk te verklaren doordat een aantal leerlingen rechtstreeks van het vijfde leerjaar overgaat naar het secundair onderwijs. Jongens lopen meer vertraging op dan meisjes. Ook een hoog percentage leerlingen met een vreemde nationaliteit heeft schoolse vertraging opgelopen in het basisonderwijs. Er is tevens een verschil merkbaar in het percentage leerlingen met schoolse vertraging over de onderwijsnetten waarbij het gemeenschapsonderwijs de koploper is, gevolgd door het gesubsidieerde officieel onderwijs en het gesubsidieerd vrij onderwijs sluit de rij. Zittenblijven in het gewoon basisonderwijs vormt vooral een probleem in het eerste leerjaar. Bij leerlingen met een vreemde nationaliteit zien we dezelfde tendens, vooral in het eerste en tweede leerjaar zijn de percentages hoog. Het gemeenschapsonderwijs telt procentueel het meeste zittenblijvers, het gesubsidieerd vrij onderwijs het minst. Per provincie zijn er ook verschillen merkbaar in het percentage zittenblijvers. West-Vlaanderen en vooral Antwerpen tellen meer zittenblijvers dan het Vlaams gemiddelde. In Limburg en Vlaams-Brabant zijn er relatief weinig zittenblijvers.

Voor het secundair onderwijs vinden de onderzoekers opnieuw een stijgend percentage leerlingen met schoolse vertraging over de leerjaren heen. Jongens starten procentueel gezien meer met vertraging dan meisjes en het verschil loopt gestaag op tot het zesde leerjaar. Het percentage zittenblijvers is het hoogst in het gesubsidieerd officieel onderwijs, gevolgd door het gemeenschapsonderwijs en het gesubsidieerd vrij onderwijs. Ook tussen de verschillende onderwijsvormen is er een onderscheid waar te nemen in het percentage leerlingen met schoolse vertraging. Het ASO heeft de minste leerlingen met vertraging, gevolgd door het TSO. In het KSO en het BSO

zitten procentueel de meeste leerlingen met vertraging. Het aantal zittenblijvers in het secundair onderwijs neemt toe met de leerjaren. Jongens blijven vaker zitten dan meisjes. Opnieuw vinden we het hoogste percentage zittenblijvers terug in het gemeenschapsonderwijs. In het ASO zitten het minst zittenblijvers, in het KSO het meest. Het watervalstelsel doet zich zowel bij zittenblijvers als bij normale doorstromers voor.

De problematiek van het mislukken en zittenblijven in het hogescholenonderwijs situeert zich hoofdzakelijk bij de eerstejaarsstudenten. Er wordt eveneens aandacht besteed aan de overgang van het secundair onderwijs naar het hogescholenonderwijs en aan de overgang van het universitair onderwijs naar het hogescholenonderwijs.